

Emilian Stănișor

MANUAL DE GRILE

Drept penal

Partea generală. Partea specială

- *Tehnici de redactare a grilelor*
- *Reguli de soluționare a grilelor*
- *Explicații ale variantelor de răspuns*

Universul Juridic

București

-2013-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2013, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

STĂNIȘOR, EMILIAN

**Manual de grile : Drept penal : partea generală, partea
specială / Emilian Stănișor. - București : Universul Juridic, 2013
ISBN 978-606-673-123-2**

343(498)(079.1)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

telefon: **021.314.93.15; 0733.674.222**

DISTRIBUȚIE:

tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Cuvânt-înainte

Lucrarea de față se adresează în principal candidaților la examenele organizate de Institutul Național al Magistraturii, dar în egală măsură poate fi utilizată de toți studenții sau absolvenții facultăților de drept, participanți la concursuri sau examene unde punctarea sau după caz, notarea, se face pe baza testelor grilă (susținerea licenței la facultățile de drept, admiterea în avocatură etc.).

Din activitatea practică de pregătire a candidaților pentru intrarea în magistratură, am constatat o serie de dificultăți pe care aceștia le întâmpină în soluționarea grilelor.

Dificultățile sunt determinate de cauze diverse, începând cu nivelul de pregătire al candidatului, modul de întocmire a grilei, înțelegerea cerințelor și se termină cu soluționarea grilei.

Deși nu există la modul teoretic anumite tehnici de întocmire a grilelor, din examinarea unora dintre cele mai importante lucrări de acest gen apărute deja, cât și din experiența mea în acest domeniu, am deprins o serie de modalități practice, comune, de întocmire a grilelor.

Am considerat de asemenea util pentru candidați să cunoască și anumite reguli ce trebuie avute în vedere la modul de abordare al grilelor și implicit la soluționarea lor.

Dorim să subliniem că „tehnicile” și „regulile” descrise în această carte reprezintă doar o creație a noastră, neregăsindu-se în alte lucrări de specialitate, denumirile tehnicilor fiind mai mult sugestive, din dorința mărturisită ca cititorii să găsească mai ușor drumul spre răspunsurile corecte.

Grilele au grade diferite de dificultate, urmând, ca și alte lucrări similare, firul logic al instituțiilor din Codul penal – partea generală și partea specială, urmărindu-se aprofundarea materiei, dar și, în egală măsură, dezvoltarea capacității de a transpune probleme teoretice în plan practic.

Grilele relevă, în marea majoritate, problemele de drept subliniate în doctrina și practica judiciară și care trebuie, în mod necesar, să fie cunoscute de candidați. Dacă problemele de drept sunt stăpânite, se poate soluționa în mod corect orice grilă, cu condiția să fie evitate greșelile cauzate de neatenție sau de greșita înțelegere a cerințelor grilei, inclusiv din punct de vedere sintactic.

O altă noutate este adusă de capitolul dedicat „răspunsurilor”, unde variantele de răspuns primesc o explicație aproape în toate cazurile, preponderent la cele din partea specială, unde teoria trebuie îmbinată cu practica. Mai exact, se precizează care sunt răspunsurile corecte și **de ce**, dar și care sunt răspunsurile incorecte și **de ce**. Am ales această modalitate care în unele situații pare superfluă, dar utilă cititorilor, constatând în activitatea practică dificultăți în înțelegerea explicațiilor, atât la răspunsurile corecte, cât și la răspunsurile incorecte. Ni s-a adresat adesea întrebarea, după soluționarea unei grile, de ce „a” este răspunsul corect sau greșit? De ce autorul nu-și motivează opțiunea? Aceste întrebări apar cu atât mai legitime cu cât, spre exemplu, deși autorul grilei are o părere contrară cu a majorității autorilor (doctrina), acesta nu o motivează.

Nu de puține ori, puși în fața unui asemenea test, candidații nu înțeleg de ce au greșit răspunsul, deși erau foarte bine pregătiți teoretic. Lucrarea vine să aducă lămuriri și explicații și să înlăture, pe cât posibil, erorile surmontabile.

Acestea sunt doar câteva dintre motivele care ne-au îndemnat să scriem această carte, toate subsumate dorinței de a sprijini candidații în înțelegerea și soluționarea corectă a grilelor de examen sau concurs.

Lucrarea a fost concepută pe trei capitole, după cum urmează:

- capitolul dedicat explicării tehnicilor și regulilor;
- capitolul ce conține grile și răspunsurile la grile din materia dreptului penal – partea generală;
- capitolul ce conține grile și răspunsurile la grile din materia dreptului penal – partea specială;

În ceea ce privește bibliografia utilizată, fiind adeptul studiului dintr-un manual unic, pentru fiecare disciplină, am ales la drept penal – partea generală manualul profesorilor Constantin și Cristian Mitrache, de la Facultatea de Drept a Universității București (ediția a 8-a, Ed. Universul Juridic, București, 2010), iar pentru drept penal – partea specială, manualul profesorului Tudorel Toader, de la Facultatea de Drept din Iași (ediția a 5-a, Ed. Hamangiu, București, 2011), citările regăsindu-se la fiecare răspuns în parte. Am mai folosit pentru întocmirea grilelor și manualul de drept penal din 1939, al profesorului Vintilă Dongoroz, reeditat de Asociația Română de Științe Penale în anul 2000. Desigur și orice alt manual de drept penal (parte generală sau parte specială) apărut la celelalte facultăți de drept acreditate poate constitui o bază solidă pentru studiul individual, în pregătirea concursurilor sau examenelor.

Emilian Stănișor

Capitolul I

Tehnici și reguli

Secțiunea 1. Tehnici de întocmire a grilelor

Fără pretenții de exhaustivitate prezentăm în continuare o serie de tehnici de întocmire a grilelor care, împreună cu regulile de soluționare, vor ajuta candidații înscriși la concursurile sau la examenele din domeniul juridic, unde se întâlnește o asemenea formă de examinare, să dea răspunsurile corecte.

Vom face o prezentare succintă a tehnicii și apoi vom da unul sau mai multe exemple corespunzătoare fiecărei tehnici. Grilele exemplificatoare sunt de un grad redus sau mediu de dificultate pentru ca tehnicile să fie bine înțelese și însușite.

A. Tehnica parantezei

Cheia problemei la unele grile stă în sintagma situată între două virgule care joacă rol de paranteză sau, mai rar, între paranteze. Se dorește evidențierea unor cerințe esențiale sau condiții pe care le impune instituția juridică respectivă. Această tehnică se poate utiliza prin folosirea parantezei sau virgulelor, atât în enunț, cât și în variantele de răspuns.

Iată un exemplu în care tehnica parantezei o întâlnim în enunț:

Grila:

În cazul furtului unui vehicul, în scopul folosirii pe nedrept, acela care, după săvârșirea faptei de către autor, la un moment dat, călătorește și el cu respectivul vehicul știind că este furat, devine:

- a) coautor;
- b) complice;
- c) tăinuitor.

Răspunsuri:

a – nu este răspuns corect întrucât fapta fusese săvârșită deja;

b – nu este răspuns corect întrucât fapta întrunește elementele tăinuirii și nu pe cele ale complicității, cel care se urcă în vehiculul furat, nefăcând niciun act specific complicității (ajutor etc.);

c – este răspuns corect [a se vedea răspunsul de la *lit. b)* și *T. Toader, p. 180*].

Evident că ceea ce interesează este faptul că acțiunea imaginată în grilă se petrece după săvârșirea faptei de către autorul furtului (aspect trecut între virgule) și, la fel de important, că cel ce s-a urcat în vehicul știa faptul că vehiculul era furat (alt aspect trecut în paranteză). Deoarece, complicitatea, în acest caz, poate fi ori anterioară ori concomitentă, singura variantă corectă de răspuns este cea de la *lit. c)*.

Iată un alt exemplu în care tehnica parantezei este folosită în variantele de răspuns:

Grila:

Dacă sustragerea bunului legal sechestrat este săvârșită de:

a) orice persoană, prin însușire, fapta poate să constituie infracțiunea de sustragere de sub sechestru în concurs cu infracțiunea de furt;

b) custode, care este și proprietarul bunului, fapta constituie infracțiunea de sustragere de sub sechestru în forma agravată;

c) custode, care este și proprietarul bunului, fapta constituie infracțiunea de sustragere de sub sechestru în forma agravată în concurs ideal cu infracțiunea de abuz de încredere.

Răspunsuri:

a – este răspuns corect întrucât fapta poate constitui infracțiunea de scoatere de sub sechestru în concurs cu infracțiunea de furt, dacă există scopul însușirii pe nedrept, după cum poate să nu constituie concurs, dacă lipsește această condiție;

b – este răspuns corect întrucât pentru existența agravantei nu interesează dacă făptuitorul, având calitatea de custode, este sau nu proprietarul bunului. Dacă făptuitorul este proprietarul bunului, săvârșește numai infracțiunea de scoatere de sub sechestru, iar dacă custodele nu este proprietarul bunului, săvârșește infracțiunea de scoatere de sub sechestru în concurs ideal cu infracțiunea de abuz de încredere;

c – nu este răspuns corect [a se vedea răspunsul de la *lit. b)*].

Pentru răspunsul de la *lit. a)* este esențial dacă sustragerea de sub sechestru s-a făcut **prin însușire** sau nu, iar la cele de la *lit. a)* și *b)*, dacă custodele **este sau nu proprietarul bunului**, sintagme trecute între virgule (între paranteze).

B. Tehnica formulării negative

Este o tehnică ce solicită mai multă atenție, chiar dacă se cunoaște instituția respectivă de drept penal (partea generală sau partea specială), candidații greșind cu destulă ușurință. Recomand ca astfel de grile, deși unele fără un grad sporit de dificultate, ca și, mai ales, cele întocmite potrivit tehnicii dublei negații, să se rezolve așternând mai întâi pe hârtie forma afirmativă, iar apoi să se dea răspunsul în funcție de cerințele din enunț sau din variantele de răspuns.

Iată un exemplu:

Grila:

Nu este realizată una dintre circumstanțele agravante la infracțiunea de lovire sau alte violențe:

a) dacă durata îngrijirilor medicale, de 15 zile, nu este dovedită prin certificat medico-legal;

b) dacă durata îngrijirilor medicale dovedite prin certificat medico-legal este de o zi;

c) dacă victima, care este frate cu tatăl făptuitorului, nu locuiește și gospodărește cu acesta din urmă.

Răspunsuri:

a – este răspuns corect deoarece durata zilelor de îngrijiri medicale trebuie dovedită prin certificat medico-legal, nu prin certificat medical;

b – nu este răspuns corect deoarece poate fi realizată agravanta dacă durata minimă dovedită a îngrijirilor medicale este de o zi;

c – este răspuns corect deoarece dacă victima și făptuitorul (rude apropiate) nu locuiesc și gospodăresc împreună, atunci nu sunt membri de familie și nu este realizată agravanta.

Într-o asemenea situație este necesar ca la fiecare variantă de răspuns să trecem răspunsul în forma afirmativă și apoi să o transpunem în forma negativă cerută de enunț. La această grilă o asemenea modalitate de lucru se impune, cu atât mai mult, cu cât, la

variante de răspuns de la *lit. a)* și *c)* se folosește tehnica dublei negații despre care o să discutăm la *pct. C*.

Un alt exemplu de grilă întocmită potrivit tehnicii formulării negative:

Grila:

De cauză specială de nepedepsire prevăzută de alin. (2), la infracțiunea de tăinuire, nu beneficiază:

a) acela care primește, în condițiile alin. (1), bunuri provenite din furt și tănuite de sora soției sale;

b) cel care nu se află în raporturi de rudenie cu autorul infracțiunii de furt, dar primește bunuri provenite din furt și tănuite de fiul său;

c) și cei care nu aveau calitatea de soț sau de rudă apropiată la momentul săvârșirii faptei.

Răspunsuri:

a – este răspuns corect pentru că sunt rude apropiate, potrivit art. 149 C. pen., ascendenții și descendenții, frații și surorile (ai tănuitorului, nu ai soției acesteia), copii acestora, precum și persoanele devenite astfel de rude, potrivit legii, prin înfiere;

b – nu este răspuns corect deoarece de dispozițiile alin. (2) beneficiază și acela care primește, în condițiile alin. (1), bunuri provenite din furt și tănuite de fiul său, chiar dacă nu se află în raport de rudenie cu autorul infracțiunii de furt (a se vedea *T. Toader, p. 238*);

c – este răspuns corect întrucât calitatea specială a tănuitorului trebuie să existe la momentul săvârșirii faptei.

Modalitatea de soluționare este aceeași, în sensul că trebuie să se treacă forma afirmativă și apoi să se răspundă cerințelor potrivit variantelor de răspuns. Aici regăsim și tehnica dublei negații prin raportarea enunțului la variantele de răspuns de la *lit. b)* și *c)*.

C. Tehnica dublei negații

Dificultatea unor astfel de grile constă nu atât în problemele de drept pe care le ridică, cât în înțelegerea cerințelor corespunzătoare enunțului, aparenta ambiguitate constând în formularea unei ipoteze la forma negativă, în enunț, și încă o dată, tot la forma negativă, în variantele de răspuns.

Grila:

Nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de fals privind identitatea:

a) dacă soțul divorțat se prezintă în continuare sub numele dobândit prin căsătorie, chiar dacă în hotărârea de divorț s-a dispus cu privire la reluarea numelui purtat înainte de desfacerea căsătoriei;

b) dacă fapta de prezentare sub o identitate falsă este săvârșită de un cetățean român, aflat în străinătate, în fața autorităților unui stat străin;

c) dacă acțiunea de încredințare nu privește un înscris care servește pentru dovedirea stării civile, pentru legitimare sau identificare.

Răspunsuri:

a – nu este răspuns corect întrucât în acest caz există și identitatea falsă și intenția specifică infracțiunii;

b – nu este răspuns corect întrucât instanța supremă a statuat că sunt întrunite elementele infracțiunii de fals privind identitatea și prin fapta cetățeanului român, aflat în străinătate, de a se prezenta sub o identitate falsă în fața autorităților unui stat străin;

c – este răspuns corect deoarece acțiunea de încredințare trebuie să privească un înscris care servește pentru dovedirea stării civile, pentru legitimare sau identificare.

După cum se poate constata, enunțul privește acele situații **când nu sunt îndeplinite** condițiile de existență ale infracțiunii de fals privind identitatea. De asemenea, și una dintre variantele de răspuns (*c*), care este, în acest caz, cea corectă, are o exprimare tot la forma negativă.

Pentru a se evita greșelile, este imperios necesar să se treacă pe ciornă forma pozitivă, respectiv aceea că acțiunea de încredințare trebuie să privească un înscris care servește la dovedirea stării civile, pentru legitimare sau identificare și apoi să se raporteze la enunț.

Iată și un alt exemplu.

Grila:

Nu săvârșește infracțiunea de violare a secretului corespondenței:

- a) cel care intră licit în posesia unei corespondențe, dar nu o remite destinatarului;
- b) cel ce intră în posesia unei corespondențe și nu o remite destinatarului, doar dacă nu deschide corespondența pe care a reținut-o fără drept;
- c) expeditorul care deschide corespondența înainte de a ajunge la destinatar.

Răspunsuri:

a – nu este răspuns corect pentru că, deși intrarea în posesie se face licit, indiferent de modalitate, posesia devine în continuare ilicită prin neremitarea corespondenței destinatarului. Fapta constituie, astfel, infracțiune chiar dacă făptuitorul nu a deschis corespondența pe care a sustras-o, distrus-o ori reținut-o fără drept;

b – nu este răspuns corect [a se vedea răspunsul de la *lit. a)*];

c – este răspuns corect pentru că expeditorul are dreptul de a retrage corespondența de la poștă, de a o deschide pentru a-i modifica conținutul sau de a nu o mai expedia.

Grila dorește să releve cazul în care o persoană intră în posesia unei corespondențe, chiar licit, dar nu o remite destinatarului, cerându-se să se evidențieze cazurile în care fapta nu constituie infracțiune. După cum se observă, la răspunsurile de la *lit. a)* și *b)*, deși intrarea în posesie se face licit, posesia devine ilicită prin neremitarea corespondenței destinatarului. Sintagma „doar dacă nu deschide corespondența”, în acest caz, nu are relevanță ca dublă negație, fiind folosită aici tehnica răspunsului indus pe care o regăsim descrisă la *pct. F*.

D. Tehnica răspunsului exhaustiv

Folosirea acestei tehnici se îmbină, de obicei, cu alte tehnici sau cu anumite reguli de soluționare, în cazul nostru cu tehnica constantei incorecte. În esență, răspunsul sau răspunsurile trebuie să fie acoperitoare, exhaustive, să privească toate situațiile care apar în practică. Ele pot reprezenta și o capcană. De fapt, răspunsul corect fiind în cea de-a treia variantă de răspuns, aparent „inofensivă”, ca în grila următoare.

Grila:

În cazul infracțiunii de însușire a bunului găsit:

- a) tentativa este posibilă, în toate cazurile, însă nu se pedepsește;

b) consumarea infracțiunii are loc, în toate cazurile, la expirarea termenului de 10 zile;

c) consumarea infracțiunii poate avea loc în momentul dispunerii de bun ca de al său.

Răspunsuri:

a – nu este răspuns corect deoarece tentativa este posibilă doar în modalitatea comisivă nu și în cea omisivă;

b – nu este răspuns corect deoarece consumarea infracțiunii are loc la expirarea termenului de 10 zile numai în cazul neîndeplinirii obligației de predare a bunului, nu și în cazul modalităților de dispunere sau de însușire;

c – este răspuns corect pentru că în această modalitate se poate realiza consumarea infracțiunii (nu este un răspuns exhaustiv).

Sintagma „în toate cazurile” utilizată în variantele de răspuns de la *lit. a)* și *b)*, cere, în mod evident, ca răspunsul să fie corect pentru toate situațiile ce apar în practică. Or, în ambele variante, nu sunt îndeplinite aceste condiții. Grila, așa cum am arătat, este întocmită și prin utilizarea unor cuvinte cheie cum ar fi: „poate”, „în toate cazurile”.

Iată și un alt exemplu.

Grila:

Participația penală este posibilă la infracțiunea de tâlhărie:

a) doar sub forma instigării și a complicității anterioare;

b) doar sub forma complicității materiale;

c) sub forma coautoratului, în unele cazuri.

Răspunsuri:

a – nu este răspuns corect pentru că instigarea și complicitatea sunt valabile numai în modalitatea tâlhăriei prevăzută la art. 211 alin. (1) C. pen.;

b – nu este răspuns corect, întrucât la tâlhărie sunt posibile atât complicitatea materială cât și complicitatea morală (a se vedea *T. Toader, p. 195*);

c – este răspuns corect, coautoratul fiind posibil la unele forme calificate ale tâlhăriei (a se vedea *T. Toader, p. 195*).

De data aceasta răspunsurile de la *lit. a)* și *b)* sunt restrictive cu privire la posibilitatea participației penale la infracțiunea de tâlhărie și de aceea sunt și greșite, răspunsul corect fiind cel de la *lit. c)*. Și aici sunt folosite cuvinte cheie cum ar fi: „doar”, „în unele cazuri”.

E. Tehnica formulării complexe

În funcție de nivelul de dificultate al problemei de drept în legătură cu care a fost construită grila, utilizarea acestei tehnici creează un obstacol în plus în rezolvarea corectă.

Grila complexă pleacă, de obicei, de la o problemă unică, teoretică sau de practică judiciară, iar cele trei variante de răspuns aparțin unor alte instituții diferite între ele. Acest fapt cere o atenție sporită și o capacitate deosebită a candidaților de a analiza probleme diferite de drept penal în același timp și în interdependență.

Iată un exemplu:

Grila:

Pot constitui împrejurări care agravează răspunderea penală:

a) starea de recidivă, infracțiunea continuată, concursul de infracțiuni;

b) depășirea limitelor legitimei apărări, săvârșirea faptei de 3 sau mai multe persoane împreună, săvârșirea faptei de un major împreună cu un minor;

c) săvârșirea infracțiunii din motive josnice, împrejurarea ca în timpul efectuării serviciului de pază, infractorul sustrage bunuri sau comite o tâlhărie, săvârșirea infracțiunii prin violențe asupra soțului.

Răspunsuri:

a – este răspuns corect deoarece starea de recidivă, infracțiunea continuată și concursul de infracțiuni sunt considerate stări de agravare (a se vedea *C. Mitrache, p. 383*);

b – nu este răspuns corect deoarece, deși săvârșirea faptei de 3 sau mai multe persoane împreună și săvârșirea faptei de un major împreună cu un minor sunt circumstanțe agravante legale, depășirea limitelor legitimei apărări este o circumstanță atenuantă legală, prevăzută de art. 73 lit. a) C. pen. (a se vedea *C. Mitrache, p. 387*);

c – este răspuns corect întrucât săvârșirea infracțiunii din motive josnice, împrejurările în care, în timpul efectuării serviciului de pază, infractorul sustrage bunuri sau comite o tâlhărie și săvârșirea infracțiunii prin violențe asupra soțului sunt considerate, în doctrina penală, ca fiind circumstanțe agravante judiciare, fiind apreciate ca atare de instanțele judecătorești (a se vedea *C. Mitrache, p. 397*).

Pentru a răspunde corect la această grilă trebuie să fie cunoscut conținutul noțiunii de împrejurări care atenuează sau agravează răspunderea penală. Astfel, sub denumirea de *împrejurări* sunt cuprinse atât *stările*, cât și *circumstanțele* de atenuare sau agravare.

Apoi trebuie cunoscut conținutul stărilor care sunt și ele de agravare și de atenuare. Sunt stări de agravare: starea de recidivă, infracțiunea continuată și concursul de infracțiuni, iar stările de atenuare sunt: tentativa și minoritatea făptuitorului. Cunoscând aceste noțiuni, putem răspunde corect la varianta de la *lit. a*).

Mai trebuie cunoscut și conținutul circumstanțelor atenuante care sunt, la rândul lor, legale și judiciare, pentru a putea răspunde corect la varianta de la *lit. b*).

În sfârșit, dacă se cunoaște că și circumstanțele agravante se împart în legale și judiciare, se va putea răspunde corect la varianta de la *lit. c*).

În concluzie, această grilă, construită potrivit tehnicii complexe, necesită cunoașterea în interdependență a noțiunilor cuprinse în tot capitolul dedicat individualizării pedepselor, pentru ca soluționarea ei să se facă în mod corect.

Iată și un alt exemplu.

Grila:

Constituie infracțiune complexă ca variantă agravantă:

- a) furtul săvârșit prin efracție;
- b) vătămarea corporală din culpă săvârșită de conducătorul unui autovehicul care se afla în stare de ebrietate fără, însă, a avea o îmbibație alcoolică peste limita legală;
- c) vătămarea corporală din culpă săvârșită de conducătorul unui autovehicul care nu se afla în stare de ebrietate, dar are o îmbibație alcoolică peste limita legală.

Răspunsuri:

a – este răspuns corect întrucât furtul calificat devine infracțiune complexă când este săvârșit prin efracție, cuprinzând și distrugerea sau degradarea încuietorilor, care poate constitui infracțiune distinctă (a se vedea *C. Mitrache, p. 267*);

b – este răspuns corect întrucât, potrivit Deciziei nr. 26/2009 a Secțiilor Unite ale ÎCCJ, fapta constituie infracțiunea complexă, prevăzută de art. 184 alin. (4¹) C. pen., și nu un concurs de infracțiuni ca în cazul prezentat în varianta de răspuns de la *lit. c*);